

Yttrande
2020-04-24

Dnr 101-756-2020

Regeringskansliet
Miljödepartementet
Naturmiljöenheten, Vattenmiljö
m.remissvar@regeringkansliet.se

Elektronisk delgivning

Yttrande från Länsstyrelsen i Örebro län över remiss En utvecklad vattenförvaltning – Betänkande av vattenförvaltningsutredningen (SOU 2019:66)

Er beteckning: M2020/02246/Nm

Sammanfattning

Länsstyrelsen anser att utredningen är gedigen och uttömmande i frågan om ansvarsfördelningen, beslutanderätten och organiseringen av myndigheterna inom vattenförvaltningen. Länsstyrelsen instämmer i stora delar med utredningens förslag till omorganisation och ändrad ansvarsfördelning. Länsstyrelsen anser dock att även om överföring av delar av vattenmyndigheternas ansvarsområden till Havs och Vattenmyndigheten (HaV) är önskvärd för att få en mer ändamålsenlig och transparent organisationsform behöver förutsättningarna för att HaV skall kunna utöva sin roll i dessa ansvarområden vara säkerställd innan en omorganisation verkställs.

Länsstyrelsen ser också positivt på utredningens förslag till utökat ansvar för länsstyrelserna, i synnerhet i åtgärdsarbetet och regional samordning. Det innebär även att det tvärsektoriella arbetet inom Länsstyrelsen kan utökas och det är en förutsättning för den sammanvägda bedömningen och ett välavvägt beslut. Länsstyrelsen vill dock understryka att den behöver stärkta permanenta resurser för att kunna ta ett utökat ansvar, och detta inte enbart under en begränsad tid av 3 år.

Länsstyrelsen vill dessutom yttra sig över följande av utredningens förslag som i synnerhet berör Länsstyrelsens arbete med vattenförvaltningen:

16.4 Organisation

Länsstyrelsen instämmer i att det samlade formella ansvaret för vattenförvaltningsarbetet bör tas av regeringen.

Länsstyrelsen instämmer i att i stället för att de fem länsstyrelser som är vattenmyndigheter har ansvar för att se till att de olika momenten inom vattenförvaltningen utförs bör det formella ansvaret fördelas tydligare av

Yttrande

2020-04-24

Dnr 101-756-2020

regeringen direkt till den aktör som också har mandat och resurser att genomföra uppgiften.

17.2 Indelning i avrinningsdistrikt

Länsstyrelsen instämmer i att det är bra att det tydliggörs att Sverige ingår i tio avrinningsdistrikt och att vattenförvaltningsarbetet ska organiseras med dessa avrinningsdistrikt som grund.

18 Förslag om planeringsarbetet

Länsstyrelsen instämmer med utredningens förslag att länsstyrelserna ges ansvar för kartläggning och analys och för att se över och ge förslag på statusklassning, förklaring av konstgjorda och kraftigt modifierade ytvattenförekomster och miljökvalitetsnormer för respektive län, utifrån nationellt framtaget kunskapsunderlag.

Länsstyrelsen vill dock påpeka att mycket av detta arbete som länsstyrelserna nu utför inom ramen av att stödja vattenmyndigheterna inom kartläggning och analys inte har fungerat tillfredsställande. Det är därför viktigt att processer och arbetssätt ses över i samband med de ändringar i organisation och ansvarsfördelning som utredningen föreslår.

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att en utveckling bör ske mot en ökad gruppering och automatiserad klassning samt nationellt framtagna underlag och förslag till vattenförekomstindelning. En mer löpande statusklassning under den sex-åriga genomförandecykeln skulle minska den extrema arbetspuckel som nu kommer vart sjätte år. Vi bedömer liksom utredningen att med ett förändrat arbetssätt skulle handläggarna på länsstyrelserna kunna avlastas för att i högre grad kunna arbeta mer med helhetsbedömningar och kvalitetssäkringar i analysarbetet, normsättningen och åtgärdsplaneringen.

I detta samband är det också av största vikt att den kompetens och erfarenhet som har byggts upp hos länsstyrelser och vattenmyndigheter tas till vara vid en omorganisation.

18.8 Åtgärdsplanering på avrinningsområdesnivå

Länsstyrelsen instämmer i att vattenförvaltningsarbetet behöver byta fokus från avrinningsdistrikt till mindre avrinningsområden för att kunna genomföra konkreta åtgärder för vattnet och bli mer framgångsrikt.

Länsstyrelsen instämmer också att kommunerna bör ges en tydligare roll, bland annat genom att de i högre grad ska delta i

Yttrande
2020-04-24

Dnr 101-756-2020

åtgärdsplaneringen lokalt och regionalt, samt att länsstyrelsernas roll förtydligas och utökas.

För att nå vattenförvaltningens målsättningar behöver åtgärder genomföras av ett stort antal verksamhetsutövare, fastighetsägare och andra på mycket lokal nivå. I dag sker detta i för liten omfattning. Vattenråden och lokala åtgärdssamordnare (inom LEVA) har visat sig kunna utgöra en viktig bas i åtgärdsarbetet inom mindre avrinningsområden för att minska påverkan från diffusa källor. Deras roll begränsas dock av att de inte har något formellt ansvar inom vattenförvaltningen. Vattenråden har heller ingen roll när det gäller påverkan från punktkällor där samråd och samverkan med myndigheter och kommuner bör ske direkt med vattenverksamhetsutövaren. Det krävs därför ett samarbete mellan vattenråden/LEVA samordnarna och länsstyrelserna samt kommunerna. Länsstyrelserna och kommunernas vägledande, samordnande och kunskapsöverförande roll har dock hittills varit mycket varierande och behöver förtydligas även i relation till vattenråden och lokala åtgärdssamordnare.

18.10 Samråd och samverkan

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget till lokala referensgrupperna som ett steg i riktning mot en bredare samverkan med olika lokala intressenter.

Länsstyrelsen vill poängtera att det viktigt att även kulturmiljö är representerade, i de fall det krävs. Viktigt att notera är även att många kommuner saknar kulturmiljökompetens vilket får till följd att kulturmiljöfrågan i de flesta fall inte lyfts denna väg.

21.2 Utredningens organisationsförslag

Länsstyrelsen instämmer att det finns fördelar med utredningens förslag att de arbetsuppgifter som de fem länsstyrelser som är vattenmyndigheter har i dag förs över till regeringen, den föreslagna nationella nämndmyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, SGU och samtliga länsstyrelser.

Nuvarande organisation är otydlig (för bl a medborgare och kommuner) och stämmer inte överens med svenska myndighetsstrukturen i övrigt. Det är också olyckligt att nuvarande organisation innebär att ansvaret för det som uppfattas som ett nationellt arbete utgår från fem länsstyrelser.

Länsstyrelsen i Örebro län berörs av tre vattenmyndigheter vilket har lett till merarbete. Både i form av dubbling av likartade möten samt merarbete som ett resultat av skillnader i arbetssätt mellan vattenmyndigheterna.

Tyvärr har det också visat sig att vattenmyndigheternas arbete med nationell samordning blir på bekostnad av myndigheternas regionala samordning.

Yttrande

2020-04-24

Dnr 101-756-2020

Som påpekas i utredningen innebär en omorganisation dock en betydande risk att den kompetens och erfarenhet som har byggts upp hos vattenmyndigheterna delvis kan gå förlorad. Utredningens förslag med en övergångslösning i form av att HaV och SGU utlokaliserar verksamhet till kontor ute i landet kan vara ett sätt att begränsa den risken.

Länsstyrelsen ser positivt på att organisationsförslaget kommer att innebära att länsstyrelsernas roll förtydligas och utökas. Detta ger bättre förutsättningar för länsstyrelserna att kunna göra sammanvägda bedömningar, där t ex kulturmiljöarbetet kan få en tydligare roll tidigt i arbetet.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget om en nationell handlingsplan som behandlas av riksdagen.

Den bör som utredningen föreslår vara ett inriktningsdokument som fokuserar på frågor på en övergripande, politisk nivå och som informerar riksdagen om hur vattenförvaltningsarbetet fortskrider. Handlingsplanen bör som utredningen framför ge ledning om inriktningen på det svenska vattenförvaltningsarbetet och avvägningsfrågor mellan olika samhällsintressen.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att en nationell nämnd inrättas för att besluta om miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten.

Länsstyrelsen bedömer som utredningen att en nationell nämnd innebär en minskad risk för att överväganden och beslut varierar över landet och att det är mer kostnadseffektivt med en beslutsinstans i stället för fem.

Länsstyrelsen ser också positivt på förslaget med tanke på att risken för jävsproblematik minskar, men som utredningen också framför är det även med en nämndmyndighet dock viktigt att nämndens oberoende säkerställs under såväl beredning som beslut. Det är viktigt att det skapas förutsättningar för nämndens arbete så att nämnden kan göra de avvägningar mellan olika samhällsintressen som behövs vid fastställande av miljökvalitetsnormer. Som utredningen understryker är det därför viktigt att ledamöterna representerar allsidig kompetens och erfarenhet och får de tidsmässiga och resursmässiga förutsättningar som krävs. Det är också viktigt att det skapas förutsättningar för en bra dialog mellan nämnden och Havs- och vattenmyndigheten, samt mellan Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna eftersom enligt utredningens förslag Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att vägleda länsstyrelserna som föreslår miljökvalitetsnormer för beslut.

Yttrande
2020-04-24

Dnr 101-756-2020

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med SGU ska ta fram och besluta om förvaltningsplaner för avrinningsdistrikten.

Förvaltningsplaner ska utarbetas för varje avrinningsdistrikt. Som utredningen konstaterar och som Länsstyrelsen håller med om skulle läsbarheten och möjligheten att sätta sig in i nuvarande förvaltningsplaner underlättas om de delar som är gemensamma för hela Sverige också redovisades gemensamt. Länsstyrelsen instämmer därför i förslaget att Havs- och vattenmyndigheten i det fortsatta arbetet ser över möjligheten att redovisa det nationella arbetet samlat för alla distrikt och det avrinningsområdesvisa arbetet per distrikt.

21.3 Särskilt om beslutsinstanser

Länsstyrelsen instämmer i att beslut om åtgärdsprogram bör fattas av regeringen och inte av vattendelegationerna.

Myndigheter bör styras av regeringen. Det behövs en bättre och tydligare styrning av åtgärdsmyndigheterna i regeringens regleringsbrev, men även att beslut om åtgärdsprogram fattas av regeringen och inte vattendelegationerna, bland annat för att säkra finansieringen. Det är en svaghet med dagens system att vattenmyndigheterna beslutar om åtgärdsprogram utan att ha mandat att visa hur åtgärderna ska finansieras. De distriktsvisa åtgärdsprogrammen är lika för de fem distrikten och innehåller samma åtgärder riktade till kommuner och myndigheter, vilket också gör att de kan beslutas enhetligt nationellt.

22 Förslag om finansiering

Länsstyrelsen instämmer med utredningens förslag att för att stärka vattenförvaltningen behöver det tillföras ytterligare medel till Havs- och vattenmyndigheten, SGU och länsstyrelserna.

Enligt förslaget ska dessa medel tillföras permanent till Havs- och vattenmyndigheten samt SGU, men enbart under en period av 3 år till länsstyrelserna. Tidsbegränsningen av länsstyrelserna till 3 år motiveras inte explicit i utredningens förslag, men kan tolkas att härröra från utredningens förslag till planeringsarbete i vilket länsstyrelsernas arbete i vattenförvaltningscykeln enbart omfattar 3 år (tabell 18.2). Länsstyrelsen vill dock påpeka att länsstyrelsernas arbete med regional miljöövervakning och genomförandet av åtgärdsarbetet sker löpande, och att dessa inte omfattas av utredningens förslag till förstärkning av vattenförvaltningen. Utredningens förslag påverkar både länsstyrelsernas miljöövervakning, åtgärdsarbete samt samordningsansvar och Länsstyrelsen vill därför kraftigt betona att långsiktig finansiering för sådant arbete behöver säkerställas.

Yttrande

2020-04-24

Dnr 101-756-2020

Länsstyrelsen instämmer även med utredningens förslag att finansieringen av vattenförvaltningen bör utgå från ett helhetsperspektiv och vara en integrerad del av den ordinarie statliga finansiella styrningen och budgetprocessen.

Länsstyrelsen instämmer med utredningens förslag att, för att stimulera åtgärdsarbetet där påverkan sker från diffusa eller historiska källor, regeringen ska ge en myndighet eller särskild utredare i uppdrag att ta fram ett förslag på hur en vattenförvaltningsavgift kan utformas.

Länsstyrelsen upplever att det finns betydande hinder för att genomföra åtgärdsarbete där påverkan sker från diffusa eller historiska källor. Brist på finansiering är ett hinder men det finns även andra hinder som frågor kring ansvarsfördelning och rådighet. Det är därför viktigt att en eventuell utredning kring finansieringsfrågan tar ett helhetsperspektiv.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Maria Larsson med vattenvårdshandläggare Ernst Witter som föredragande. Medverkande har varit avdelningschef Magnus Eklund, enhetschefer Peder Eriksson och Katja Sällström samt handläggare Maria Waldebrink.

Kopia till

m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se